

V E G Y E S E K .

— Bartsch Károly, a kiváló német germanisták és romanisták egyik legkitünőbbike, febr. 19. meghalt. Csak 57 éves lett: 1832. febr. 25. szül. Sprotauban Sziléziában és előbb class. philológiát, 1849 óta germán philológiát tanult Boroszlóban és Berlinben, mire 1853—55-ig Londonban, Párisban s Oxfordban provençal kéziratokkal foglalkozott. Nehány évig (1855—57) a nürnbergi germán muzeum hivatalnokja volt; 1858 óta Rostockban s 1871 óta Heidelbergában a germán és román philologia tanára. Valóban bámulatos munkásságot fejtett ki. A román philologia körébe eső munkái (Chrestomathie provençale 4. kiad. 1881, Chrestomathie de l'ancien français 5. kiad. 1884, a prov. irodalom története 1872, Peire Vidal dalainak kiadása 1857) Franciaországban is elismert tekintélyt tettek. Legtöbbet mégis a germán philologia terén tett. Számos ófn. és kfn. emléket adott ki részben a teljes tudományos apparatussal, részben a művelt nagy közönség számára, és néhány fontos kutatással (Über Karlmeinet 1861, Untersuchungen über das Nibelungenlied 1865, Zur Geschichte und Kritik der Kudrun 1865, Der Saturnische Vers und die altdeutsche Langzeile 1867, Die lat. Sequenzen des Mittelalters 1868 stb.) igen lényeges pontokban vitte előre a tudományt. Azonkívül lefordította Burns dalait, a Nibelungéneket, Dante isteni színjátékát, ófrancia népdalokat stb. és sok régibb művet adott ki újabb javított kiadásokban, így Gervinus és Koberstein irodalomtörténeteit és Diez két művét a troubadourokról. Összegyűjtött kisebb dolgozatait (1883) önálló fölfogás és szép előadás jellemzik. Utolsó műve a heidelbergi ónómet kéziratok nagy katalogusa volt, mely már halála után jelent meg. Pfeiffer Ferenoz halála óta (1869) ő szerkesztette a *Germaniádt* is. Sokoldalú műveltség, költői érzék, alapos tudomány és vonzó előadás jellemzik összes dolgozatait. Munkásságának egyik föelőnye abban gyökerezik, hogy Bartsch a germán és a román philologia terén egyaránt nemcsak teljesen otthonos, hanem egyúttal önálló buvár volt, az utolsó, ki ez óriási két szakot teljesen átkarolta. Legtöbb hatása volt a régi német verselés és a nibelungkérdés terén; ez utóbbiban Lachmann elméletét voltaképp ő döntötte meg. Mint ember is oly szeretetreméltó, nemes egyéniség volt, hogy még ellenfelei is tisztelték, nagyszámú barátjai és tanítványai pedig mindig szereztek tettel fognak megemlékezni róla.

— Nisard Désiré, a francia irodalomtörténetírók egyik legjelesebbike, márcz. 25-én, 82 éves korában Párisban meghalt. Szül. 1806. Châtillon-aux-Seineben s Párisban végezte, még pedig fényes sikerrel tanulmányait. Hísz éves korában a «Journal des Débats» dolgozótársa lett. Ez időben a romantikának volt híve; midőn később a classicismushoz pártolt át, a romantikusok (főleg Hugo Victor) elkeseredett ellenségeivé lettek s élete végeig megtámadták és kigúnyolták. Ugyanakkor a császárság szenvedélyes ellensége volt, később pedig Bonaparte lelkes hívévé lett. Még a harminczas években lett a «National» dolgozótársa s az École normale tanára. Ez időben szakított előbbi aesthetikai s irodalomtörténeti elveivel.

Első könyve («Études de moeurs et de critique sur les poètes latins de la décadence» 1834) gyenge munka, mely inkább saját korának költőit korholja, semhogy a kérdéses latin írókat alaposan tárgyalná. Még 1836-ban tanácsos lett a közoktatási ministeriumban, 1842-ben képviselő, 1843-ban a Collège de France (egyik legnépszerűtlenebb, az ifjuságtól sokat bántott) tanára, 1850-ben az Akadémia tagja. Az államcsíny után Napoleon bántott hívévé lett, mit a császár fényesen megjutalmazott: Nisard az École normale igazgatója, a felső oktatás főfelügyelője és senator lett. — Nisard főműve a (magyarra is fordított) «Histoire de la littérature française», melyen húsz évig dolgozott. Felfogása ismeretes: szerinte a XIV. Lajos korabeli francia irodalom nemcsak a francia nemzetnek, hanem az egész emberiségnek legértékesebb irodalmi alkotása. E kor költői messze túlszárnyalták a görögöket és rómaiakat is, és sem a későbbi francia irodalom sem az összes külföld nem alkotott semmit, a mi e kor termékeivel egy sorba volna helyezhető. E felfogás nemcsak páratlan egyoldalúságnak, hanem egyszersmind kétségtelen tudatlanságnak is eredménye. A középkori francia irodalom terén pl. teljesen tájékozatlan Nisard, de azért ítél erről is, a külföldi irodalmakat pedig csak második vagy tizedik kézből ismeri. De műve még nem is irodalomtörténet. Történeti felfogásról és módszerről Nisardnak sejtelve sincsen; sem az írók, sem a költői fajok fejlődésére, sem az irodalom és kor kölcsönhatására tekintettel nincsen. Nisard, tetszése vagy jobban mondva, önkényes és alaptalan elmélete szerint kiragad egyes munkákat, melyeket aztán rendszerint sok szellemmel és finomsággal fejteget. Műve, tekintettel e fényes részletekre, mindenesetre igen tanulságos és elolvasásra méltó; de az olvasó ritkán fog vele egyetérthetni, hisz még a francziák is általában ellenséges állást foglalnak el vele szemben. Magyarra kár volt lefordíttatni, mert nálunk csak fokozná az æsthetikai zavart, ha — olvasnák. Mint hírlík, igen terjedelmes és politikai, ill. történeti szempontból is érdekes emlékiratokat hagyott hátra.

— A régi angol színpadról, ill. a régi angol színház belsejéről, csak egy 1667-iki rajzból, tehát igen késő időből, volt eddigi tudomásunk. Most Gæderz Károly (*Zur Kenntniss der altenenglischen Bühne*, Bremen, 1888) az utrechti egyetemi könyvtárban egy Shakespeare-korabeli színháznak, a Hattyú-színháznak belső rajzát, mely körülbelül 1596-ból származik, találta meg és adta ki. A rajz Buchell Arend utrechti tudósnek († 1641) kéziratai közt találtatott, s Buchell «Ex observationibus Londinensibus Johannis de Wit» (utrechti kanonok, † 1622 Rómában) vette volt. Legérdekesebb e rajzon a színpad hátulsó része, «mimorum ædes», két ajtóval, melyeken keresztül a színészek a podiumra léptek, fölötte egy fődött folyosó, melyen valószínűen a zenészek foglaltak helyet. A trombitás, ki az előadás kezdetét jelentette, egy toronyszerű magaslaton állt a mimorum ædes fölött, melyen egy zászló a hattyú jelével lobogott. A nemesség padjai a színpadon és a két oldalon lelógó szőnyegek, melyek eddigi tudomásunk szerint a régi angol színpad főjellemző vonásai voltak, nem találhatók e rajzon. Általában valószínű, hogy a Shakespeare-korabeli színpadok sok tekintetben különböztek egymástól. De Wit maga mondja, hogy ezt a színpadot azért rajzolta le, mivel őt a régi római színházra emlékeztette.